

Flere unge voksne røyker av og til

Foto: Øyvind Images.

Antall unge voksne som røyker av og til har aldri vært høyere, ifølge en ny undersøkelse fra Folkehelseinstituttet (FHI).

Hvert år siden 1973 har nordmenn blitt spurt om sine røykevaner. I fjor svarte nær null prosent av unge voksne i alderen 16 til 24 år at de røykte daglig, mens andelen som røyker av og til aldri har vært høyere, viser rapporten *Tobakk i Norge* fra FHI.

19 prosent blant menn og 13 prosent blant kvinner, svarer at de røyker av og til, viser rapporten.

– Det er nærliggende å tro at denne fordelingen i en viss grad reflekterer at av og til-røyking blir regnet som mer akseptabelt enn dagligrøyking, sier Tord Finne Vedøy, forsker ved FHI.

For voksne i alderen 16 til 74 år har andelen som røyker av og til ligget stabilt på rundt 10 prosent fram til 2010 – og har vært lik for kvinner og menn. I løpet av de siste ti årene kan det se ut som andelen som røyker av og til har sunket noe, skriver FHI. Andelen regelmessige røykere for voksne i denne aldersgruppen var i fjor på 15 prosent.

Snus, som lenge var et produkt som nesten utelukkende ble brukt av menn, har i senere år blitt populært blant kvinner. I fjor svarte 20 prosent av voksne menn i alderen 16–74 år at de brukte snus daglig, mens ytterligere fem prosent brukte snus av og til. For kvinner var de tilsvarende andelen 8 og tre prosent.

Antallet regelmessige snusbrukere (daglig eller av-og-til) i alderen 16–74 år anslås til noe over 500 000 menn og 200 000 kvinner. Fra sommeren 2021 til sommeren 2022 brukte disse i snitt 4,6 kilo snus hver.

Andelen unge menn (16 til 24 år) som bruker snus daglig var i 2022 rundt 25 prosent, mens andelen unge kvinner var 15 prosent.

Long-covid også hos ikke-smittede

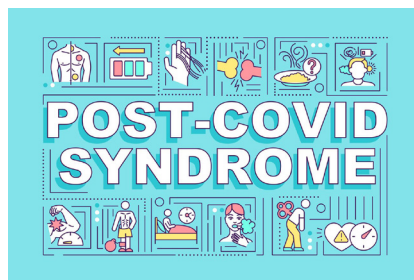

Foto: Øyvind Images.

En norsk studie blant ungdom avdekket at både koronasmittede og ikke-smittede kunne få long-covid, melder NTB. Diagnosen er ikke hensiktsmessig, konkluderer forskerne.

En gruppe på rundt 500 unge mellom 12 og 25 år danner grunnlaget for studien, skriver Aftenposten.

Etter grundige undersøkelser avdekket forskerne long-covid hos halvparten dem som hadde vært smittet. Overraskende nok fant de samme resultat blant ungdommene som ikke hadde vært koronasmittet.

– Studien vår viser faktisk at med dagens definisjon på long covid kan man få symptomer uten å ha hatt infeksjon med koronaviruset, sier professor Vegard Bruun Braatholm Wyller, som har ledet studien.

Han sier studien viser at dagens definisjon på long-covid ikke er hensiktsmessig.

Forskernes hovedkonklusjon er at smitte av covid-19 spiller en rolle for noen plager, som smak, lukt og til dels slitenhet. Men for de fleste plagene er det andre ting som betyr mer.

Forskeren presiserer at det er viktig å akseptere at en plage er en plage, uavhengig av hvorfor den oppstår.

– Vi kan ikke be pasientene ta seg sammen eller tenke annerledes. Men skal vi gjøre noe med disse plagene, må vi vite mer om årsaken. Nå er vi et skritt nærmere, sier Bruun.

– Stor sannsynlighet for at Legelisten.no ikke fungerer

– Utgangspunktet er at nettstedet skal hjelpe pasienter med å finne en god fastlege, men det er stor sannsynlighet for at det i mange tilfeller ikke fungerer så godt til det formålet, sier forsker Øyvind A. Bjertnæs til Den norske legeforening, ifølge forskning.no. Bjertnæs er sosiolog og forsker på helsetjenesten ved Folkehelseinstituttet (FHI).

Hvor gode eller dårlige vurderinger fastleger får på Legelisten.no, stemmer lite overens med FHIs pasientundersøkelse, ifølge ny studie.

Legelisten.no ble etablert for over ti år siden for å gjøre det enklere å velge en god fastlege. Pasienter kan gå inn og gi fastlegen stjerner og legge inn kommentarer. (Legelisten.no omfatter også tannleger, psykologer, kiropraktorer, sykehjem og en lang rekke spesialister.)

Pasientenes vurderinger av fastlegers egenskaper spriker. Det var liten eller moderat sammenheng mellom Legelisten.no og Folkehelseinstituttets pasientundersøkelse.

Særlig når det gjaldt fastlegers egenskaper var det svakt til moderat samsvar mellom Legelisten.no og spørreundersøkelsen.

Nesten halvparten av fastlegene på Legelisten hadde færre enn ti vurderinger. For disse legene var samsvaret ikke betydelig.

– Det er en svakhet som skaper stor statistisk usikkerhet, sier Bjertnæs i en omtale av studien på legeforeningens nettsider.

Blant leger som hadde ti eller flere vurderinger, var samsvaret i de to undersøkelsene høyere.

På Legelisten.no har over 76 000 pasienter lagt inn bedømmelser av fastleger de har eller har hatt.

I FHIs nasjonale undersøkelse av pasienterfaringer deltok nær 19 000 tilfeldig utvalgte pasienter i 2021.

Forskerne har så plukket ut 46 fastleger som ble vurdert i begge undersøkelsene. Og sammenlignet hvordan fastlegene kommer ut på Legelisten.no og i FHIs pasientundersøkelse.

I alt ble elleve egenskaper ved fastlegen og legekantoret sammenlignet.

– Vurderingene av fastlegene var ofte ekstreme, det vil si enten veldig negative eller veldig positive, sier Bjertnæs til Dagens Medisin.

En overvekt av ekstreme vurderinger skaper skjevhet og stor statistisk usikkerhet, spesielt for leger med færre enn ti vurderinger, sier han videre.

Det er også stor overvekt av positive anmeldelser. Dette gjør dem lite egnet til gjennomsnittsberegninger, mener Bjertnæs.

Størst samsvar var det på vurderingene av ventetid og tilgjengelighet på telefon. Vurderingene av selve fastlegens egenskaper sprikte altså mer.

En svakhet ved studien som forskerne selv påpeker, er at svarprosenten i pasientundersøkelsen er lav. Den var på 41 prosent.

På den andre siden er kvinner overrepresentert på Legelisten.no. Kvinner utgjør 64 prosent av dem som hadde lagt inn vurderinger.

Andelen eldre over 60 år som svarte på pasientundersøkelsen var 33 prosent. Mens det bare var 10,5 prosent i denne aldersgruppen som hadde lagt inn vurdering på Legelisten.

Daglig leder Lars Haakon Søråas i Legelisten.no er uenig i konklusjonen i den nye studien.

Han mener Legelisten allerede legger vekt på antall vurderinger, og at tjenesten tar høyde for at en gjennomsnittsskår er usikker når det er få vurderinger om en lege.

– Mange søker på topplisten i sitt område hos oss når de vil ha ny fastlege. Og vår rangeringsalgoritme legger vekt på

både gjennomsnittsskår og antallet vurderinger.

– En lege som har fem vurderinger og en gjennomsnittsskår på 4,5 stjerner, vil bli rangert under en lege som har samme gjennomsnittsskår og 10 eller 15 vurderinger, sier han til forskning.no.

Denne endringen i rangeringsalgoritmen innførte de allerede i 2014.

– De som er øverst på Legelisten, har dermed både mange vurderinger og en god gjennomsnittsskår. Og dataene i studien viser at for leger med flere enn ti vurderinger, er det en sterk korrelasjon med FHIs pasientundersøkelse, sier han.

Søråas mener videre at det er som forventet at samsvaret for leger med få vurderinger er lavt sammenlignet med pasientundersøkelsen.

– Når en tar høyde for hvordan vi rangerer leger, og at rangeringsalgoritmen tar høyde for antallet vurderinger om en behandler, viser dataene i studien at Legelisten.no er godt egnet til å finne en god lege. Og det er vi veldig glade for, sier han til forskning.no.

For generell vurdering av fastlegen var det en samvariasjon mellom pasientundersøkelsen og Legelisten.no på i snitt 0,41.

Samvariasjonen for dem med ti vurderinger eller flere var på 0,6. Fullt samsvar ville ha gitt en verdi på 1,0.

Jo lavere tall, desto mindre korrelasjon.

For leger med færre enn ti vurderinger på Legelisten.no, var korrelasjonen bare 0,2 og ikke betydelig.

REFERANSE

1. Ø. Bjertnæs mf: Web-Based Public Ratings of General Practitioners in Norway: Validation Study. JMIR Formative Research, 17. mars 2023.

Ungdom får i seg mer tilsatt sukker

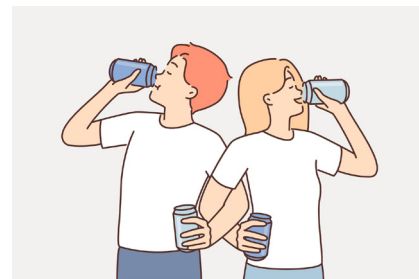

Foto: Shutterstock

Folkehelseinstituttet (FHI) har sett på om ungdom endret kosthold under pandemien. Resultatene viser en markant økning i inntak av tilsatt sukker.

Den nasjonale kostholdsundersøkelsen blant ungdom viser blant annet at ungdom i 13-årsalderen har for lavt inntak av grønnsaker, frukt og bær, og at mange har for høyt inntak av tilsatt sukker.

Den gjennomsnittlige andelen av ungdom med et høyt estimert inntak av tilsatt sukker (≥ 10 energiprosent) økte fra 34 prosent i mars 2020 til 40 prosent våren 2022.

Generelt var det relativt ubetydelige endringer i kostholdet til norske ungdommer fra 2018 til 2022. Det var kun den betydelige økningen i tilsatt sukker som endret seg.

Rapporten gir ikke grunnlag for å konkludere med hvorvidt de strenge pandemiltakene kan være årsak til økt inntak av sukkerholdige mat- og drikkevarer blant norske ungdommer i den aktuelle perioden. Tiltakene sammenfaller med en generell økning i bruk av energidrikk blant barn og unge.

I hele utvalget svarte 23 prosent av jentene og 38 prosent av guttene at de hadde drukket energidrikker.

maxfac DENTAL – vi gjør implantat-Norge billigere!

A-Oss fra kr 495

- Bovint ben
- 100% hydrokxyapatitt (HA)
- Utmerket volumstabilitet

Q-Oss+ fra kr 450

- Allopplastisk (syntetisk) materiale (ikke fra dyr)
- 20% HA og 80% β -TCP

OssMem fra kr 890

- Kollagenmembran
- Ca 4 mnd resorpsjonstid

OSSTEM

En av verdens største implantatprodusenter – produserer 4,7 mill implantater pr år

Fixtur kr 1.995

- SLA-overflate
- 1,4% failure-rate
- Fullverdig implantatprotetik